

VERSCHIJNT

Alle dagen, behalve Zon- en Feestdagen.

PRIJS DER ADVERTENTIE:

Van één tot zes regels. f 1.00.
 Voor elk regel meer. 0.15.
 Behalve de 35 cts. zegelgeld.

MAANDAG 12 SEPTEMBER.

UITGEVERS-DIRECTEUREN:

JOH. NOMAN en ZONN, te 's Gravenhage.

Brieven franco aan het Bureau De Grondwet,
 Jan Hendrikstraat, n°. 259.

ABONNEMENTSPRIJS:

Voor 's Gravenhage per 3 maanden f 3.00.
 Voor de overige steden des Rijks 3.50.

Hoofd-Bureau voor Ned. Oost-Indië:

VAN HAREN NOMAN EN KOLFF, te Batavia.
 Prijs franco per Landmail voor Java en buitenbezittingen,
 per jaar, met vooruitbetaling bij het nemen van het
 abonnement f 60, Ned. Cour.

BERIGT.

Zij, die zich met het nieuwe *kwartaal*, beginnende met 1 October aanstaande, abonneren op deze Courant, zullen *de Grondwet* reeds van af den 19den dezer — zijnde de dag van de opening der nieuwe zitting van de Staten-Generaal — *gratis* ontvangen.

JOH. NOMAN EN ZONN.

De missie naar Rome.

De Heer LIGHTENVELT had niet minder haast, om aan de Eerste Kamer *veenige openingen* te doen omtrent zijne volbragte missie te Rome. Het was prijselijk van dien heer, dat hij de Eerste Kamer dan toch eens wilde mededeelen, wat eigenlijk de zoo gewichtige reden was, waarom een Ministerie, dat was opgetreden om Protestanten te bevredigen, die door den Paus waren geschokt geworden, een zijner leden naar denzelfden Paus had toegezonden, om hem te bevredigen; en waarom een Minister voor de R. C. Eeredienst deze taak op zich nam, juist in het oogenblik dat hij in het vaderland zoo dringend noodig was?

De *opening* van den heer LIGHTENVELT, die hij zooveel „haast“ had te geven, waren eene nieuwe mystificatie.

De Minister begint met te verklaren, dat hij inderdaad naar Rome was gezonden, opdat de Paus geene verkeerde indrukken zoude erlangen omtrent het wets-ontwerp. De Heer VAN HALL had eigenlijk wel meer kunnen zeggen, maar voorzigtigheid en goede staatkunde geboden hem, op zijn standpunt niets meer te zeggen. De aandacht wordt dus gespannen; de Heer LIGHTENVELT verklaart, dat de Heer VAN HALL veel meer had kunnen zeggen; dus dat de missie naar Rome nog iets anders bedoelde. Dat dit *andere* eigenlijk de *hoofdzak* was, blijkt uit het onmiddellijk daarop volgende. Wie slechts weinig met diplomatieke aangelegenheden bekend is, weet, dat vooral bij eene buitengewone zending, bij eene zending van leederen aard, naast *ostensibele* ofaangekondigde andere instructiën bestaan, en dat het dikwijls met die *andere* instructiën gesteld is, even als met de post-scriptums van sommige brieven, die eigenlijk het hoofddoel van den brief inhouden.

Nu is de Heer LIGHTENVELT opgestaan, omdat hij „haast“ had *opening* te doen omtrent zijne volbragte missie te Rome. Hij erkent, dat hij er heen is gezonden ook opdat de Paus geene verkeerde indrukken zou ontvangen. Dat was bekend; de Heer LIGHTENVELT deed dus daarmee geene *opening*. Maar de *inleiding* tot de aangekondigde opening is, dat er *instructiën* waren gegeven, die de *hoofdzak* uitmaakten van de zending. En nu volgt de opening zelve:

„Voorzigtigheid verbood den Heer VAN HALL van die *andere* instructiën te reppen; ik zal die ook niet *vermelden*!”

Is dat niet *in* de linden gegukt? Is dat niet den draak steken met het gezonde verstand zijner toehoorders? Toe! Een Minister staat op, om zich te wasschen van de blaam, dat hij naar Rome een plezier-reisje had gedaan en intusschen de belangen der R. C. had in den steek gelaten. Om dit te doen, zal hij *openbaren* waarom het zoo dringend noodzakelijk is geweest, dat hij zich naar Rome begaf. Denkt niet — dat hij — dat het doel mijner reize is geweest, „om beletten, dat de Paus een verkeerden indruk erge“. Neen, dat was slechts bijzaak, dat was slechts een voorwendsel: *iets anders* was de hoofdzak. En op het oogenblik nu, dat de Eerste Kamer, hangende aan de lippen des Ministers, verwacht te zullen vernemen, die hoofdzak dan toch eigenlijk geweest is, roept de Minister uit: „dat *andere*, dat zeg ik u niet!“

Deze mystificatie spant waarlijk, zoo 't kon, nog de gongen boven al wat het Ministerie DONKER-VAN-HALL dat *genre*, met zooveel goed geluk, heeft beproefd. Maar de Heer LIGHTENVELT schijnt, in hetzelfde

oogenblik, dat hij zulke *opening* deed, gevoeld te hebben, dat de mystificatie wat al te grof kon schijnen. Hij haastte zich derhalve *opening* te openbaren, die naar het ons voorkomt, de *andere* was. Om alweder van den regten weg te leiden, en alleen het nut hadden, dat ze eindelijk eens aantoonde, wat onder het Halliaansche woord „aanraking“ behoort te worden verstaan.

„Dit alleen wil ik gevraagd hebben“ — aldus vervolgde de Heer LIGHTENVELT — „kan eene Regering, zonder bepaaldelijk te onderhandelen, eene andere Regering niet *polsen*, niet *sonderen* en van haar de kennis *uitlokken*, wat zij in gegeven gevallen al of niet doen zal, en tevens aan die andere Regering doen kennen, wat de eene Regering, voor die gegeven gevallen, voornemens is te doen?“

„Aanraking“ is dus, volgens de Regering, synoniem met *polsen*, met *sonderen*, met *uitlokken*. Naar onze meening is zoodanig *polsen*, *sonderen* en *uitlokken* niet zeer heterogeen aan *spionneren*. Doch, daar er onmiddellijk is bijgevoegd, dat de eene Regering doet kennen aan de andere Regering, wat deze, voor die gegeven gevallen, voornemens is te doen, verandert de aard der „aanraking“ en wordt „onderhandeling“. Neen — roept de Heer LIGHTENVELT uit — „dit is toch wel niet bepaaldelijk onderhandelen met het doel, om een tractaat of eene conventie te sluiten.“ Voorzeker, al *polsende*, *sonderende* en *uitlokkende*, onderhandelt men wel niet om een tractaat of eene conventie te sluiten; maar dat neemt niettemin niet weg, dat er wel degelijk is *sonderhandeld*, *gesproken*. Om het nationaal gevoel niet te schokken heeft men dat woord „onderhandeling“ meedoogenloos verbannen, en er het woordje „aanraking“ voor in de plaats gesteld; en om dat woordje te handhaven, wil de Heer VAN HALL de „geschokte gemoederen“ diets maken, dat men alleen dan onderhandelt, wanneer men een tractaat of eene conventie sluit. De diplomatie heeft reeds voorlang zich verlustigd over dezen cauchemar van den Heer VAN HALL en over de onnoozelheid der „duizende beminde onderdanen“, die de canards van onzen Minister van Buitenlandsche Zaken als evangelie-spreuken aannemen. Maar om die onnoozelen eens regt te doen inzien, dat men *onderhandelen* kan zonder een tractaat of eene conventie te sluiten, ja, dat men *onderhandelt*, zoodra de eene partij verklaart het een of het ander te zullen doen, en de andere daarentegen, dat zij, in dat geval, voornemens is dit of dat te verrigten, behoeven wij slechts te vragen: of de Heer VAN HALL in April niet heeft *onderhandeld*, alvorens als Minister op te treden, alvorens een Ministerie te formeren, zonder dat hij daarom een tractaat of eene conventie heeft gesloten?

Er is dus wel degelijk „*onderhandeld*“ geworden. Die onderhandeling heeft gestrekt — het blijkt uit de woorden van den heer LIGHTENVELT — „om de verhouding „tusschen beide Regeringen gemakkelijk te maken, „dat is *toenadering* mogelijk te maken en te *bevorderen*.“ Hier wordt op nieuw een *onderhandeling* „bevrediging“ geschonken aan het „geschokte nationaal gevoel.“

De Paus beledigt, door zijne taal, „duizende beminde onderdanen.“ Is de Paus berouwhebbend over deze daad, tot inkeer gekomen? Heeft hij naar Nederland een buitengewoon gezant gezonden, om zich te expliceren, om, na de verwijdering die hij veroorzaakt heeft, op nieuw *toenadering* mogelijk te maken en te *bevorderen*?

Neen! de Regering, geboren uit het geschokte gevoel der „duizende beminde onderdanen,“ zendt *motu proprio* een buitengewoon gezant naar Rome, naar den Paus die geschokt en beledigd heeft, om te *polsen* en te *sonderen* en *uit te lokken*, dat *toenadering* mogelijk zij, dat die *toenadering* *bevorderd* worde!

De Regering, die de beledigende, de *aanvallende* partij is geweest, heeft dan ook de beleefdheid gehad van zich erkentelijk te toonen voor zoo groote avances; en de „Heilige Vader“, gevoelig voor zooveel blijk van toegenegenheid des heeren VAN HALL, heeft zich verwaardigd van toe te staan, dat men den kardinaal ANTONELLI *pols*; *sondere* en *uitlokke*. De „H. Vader“

heeft met aandoening gezien, hoe de *beledigde* partij naar Rome is gereisd, om alles aan te raken, wat voor „aanraking“ mogelijk is, om toch maar „toenadering“ mogelijk te maken en te *bevorderen*.

„Als man van eer“ — verklaart dan ook de heer LIGHTENVELT „dat mijne verrigtingen te Rome niet „zonder vrucht zijn geweest ter bereiking van het door „allen gewenschte doel, van toenadering en wegneming „van spanning tusschen beide Regeringen.“ Het is inderdaad zeer vereerend voor Nederland, dat de partij, die verwijdering heeft te weeg gebracht en spanning heeft veroorzaakt, tot toenadering en wegneming van die spanning heeft besloten, nadat de andere, de beledigde partij, daartoe heeft aanzoek gedaan! Veel is er, in den laatsten tijd, gesproken van de eer van Nederland en van zijne historische herinneringen; maar het zou ons verwonderen, als de geschiedenis deze „diplomatieke aanraking“ zal opteekenen op die bladzijde, waar 's lands roem en eer met onverwelkbaren luister staan geboekstaafd. Vernederend achten wij het voor een land, wanneer het — na verklaard te hebben *beledigd* te zijn — zelf en ongevergd de eerste stappen doet, om den *belediger* te *bevredigen*!

Maar het Ministerie DONKER-VAN-HALL heeft nog ééne bevrediging weggelegd, die „de kern der Nation“ van geestdrift voor dat Ministerie zal doen blaken!

Welk bescheiden mensch — vraagt de Heer LIGHTENVELT — zal mij in het openbaar durven vragen, wat de Koning dan toch gesproken heeft en wat de Paus heeft geantwoord? Maar wie het zou durven vragen, zou van den Heer LIGHTENVELT het antwoord bekomen: „De overgebrachte woorden des Koning, en de antwoorden des Pausen getuigen van de *zelfstandigheid*, *waardigheid* en *zucht tot toenadering* en van de *verdraagzaamheid* van beide *Sovereinen*.“

Wij wenschen u geluk, vóórstanders van de „wet!“ Dat ontbrak er nog aan, om de wonde te heelen, die u is geslagen! Dat alléén was er nog noodig, om den Heer VAN HALL tot redder en handhaver van het Protestantisme te proclameren!

De „diplomatieke aanraking“ heeft gestrekt, om u te verkondigen, dat de Paus niet slechts in zelfstandigheid, in waardigheid en zucht tot toenadering, maar ook in *verdraagzaamheid* op eene lijn staat met Koning WILLEM III van Oranje!

De allocutie met de ketters, met de wegcijfering der historie, dat alles is door het Ministerie DONKER-VAN-HALL gehomologeerd; en de magtspreuk van den Heer BOSSCHA, door de mannen der April-beweging als onverdelgbaar schild opgeheven: „de greep van de curie „van Rome in het Staatsgezag van mijn Vaderland“ is door den redder van het protestantisme in Nederland vertaald door de woorden:

„De Paus te Rome is even *verdraagzaam*, als de protestantsche Koning Willem III in Nederland!“

Als het geschokte nationale gevoel nu nog niet bevredigd is, dan wanhopen wij, om het ooit bevredigd te zien.

Het Ministerie DONKER-VAN-HALL heeft daartoe alles gedaan, wat de „historische herinneringen“ des Vaderlands kan helpen opluisteren!

De heer VAN DAM VAN ISSELT, de president van het met „geld“ bekeerende genootschap *Unitas*, heeft in de Eerste Kamer de volgende woorden uitgesproken:

„Maar het is niet vreemd, dat een gedeelte van de Roomsche Katholieke bevolking opgewonden is; het is niet vreemd dat sommige adressen, in meer of minder voegzame bewoordingen tegen dit wetsvoorstel aan uwe vergadering zijn aangeboden; want helaas! die bladen, die zich noemen de tolken van de openbare meening, hebben het zich tot schandelijk misbruik gemaakt, om de gemoederen op te ruijen. Zij hebben de waarheid verwrongen; zij hebben de feiten verminkt; zij hebben op het ongeoeffend verstand van de menigte invloed gedaan; zij hebben en zij zijn, helaas! maar al te wel geslaagd.“

Op enkele uitzonderingen na, heeft, tot hare onvergankelijke eer, de geheele Nederlandsche drukpers den strijd voor de Grondwet en voor de vrijheid van Gods

dienst, in gemoede en met loyale wapenen, gestreden. Zij heeft niet anders gesproken en gehandeld, dan gehandeld en gesproken hebben drie en veertig vertegenwoordigers van het Nederlandsche Volk.

Volgens den heer VAN DAM hebben echter die bladen, en dus ook drie en veertig vertegenwoordigers van het Nederlandsche Volk,

de gemoederen opgeweid,
de waarheid verwrongen,
de feiten verminkt,

op het ongeoeffend verstand van de menigte invloed uitgeoefend.

Wij gelooven, dat vertegenwoordigers en drukpers medelijgend de schouders ophalen over deze uitspraak van den heer VAN DAM, die, ondanks zijne wanhopige Don Quichotterien er niet in slagen kan, om een invloed te oefenen op de Eerste Kamer, die hij, God dank! reeds gedurende vele jaren in de Tweede Kamer had verloren.

Maar voor een oogenblik toegegeven, dat de bladen aldus hadden gehandeld. Wat is er het gevolg van geweest, naar de verklaring van den heer VAN DAM? „Dat er adressen tegen de wet zijn ingediend!“

Mogen we nu, naar denzelfden maatstaf, vragen, hoe de heer VAN DAM qualificeeren zou de bladen, de geheime genootschappen, de predikanten:

die een petitionnement tot stand bragten, waardoor de bevolking van het land reeds gedurende vijf maanden in twee vijandelijke kampen is verdeeld?

die honderde adressen voor de wet hebben doen teekenen? die, haat en vervolging predikende, den laudgenoot hebben opgezet tegen landgenoot?

die logen en laster — later zoo diep gebrandmerkt — onder de menigte hebben verspreid?

die van den heiligen godsdienst een middel maakten, om politieke oogmerken te bereiken?

Maar bovenal hoe zou de heer VAN DAM, naar den zelfden maatstaf, qualificeeren den Volksvertegenwoordiger en den Christen, die de onbeschaamdheid en de liefdeloosheid had, om in 's lands Vergaderzaal uit te roepen:

„Neem de wet aan, of de Protestanten zullen aan hunne R. C. landgenooten het brood ONTHOUDEN, dat zij noodig hebben voor hun gezin!“

Zou de Heer VAN DAM dan niet — altijd naar denzelfden maatstaf — komen tot hetgeen hij zoo ongaarne wenschte. Zou hij zich dan niet „schamen voor zich zelven?“ (Bijbl. 17).

Het Dagblad van Leijden levert in n° 42 eene beschouwing over onzen tegenwoordigen toestand. Met een blik op de onrustige gebeurtenissen van de laatste dagen vraagt het:

„Waar vinden wij de oorzaken voor die onrust? Wat is er gebeurd om een groot deel der natie in zulk eenen toestand te brengen?“

„Wij kunnen op deze vragen een zeer kort maar voldoende antwoord geven: — ons volk is misleid geworden! Het is vooral in de laatste jaren geregeerd geworden op eene wijze, die strijdig is met zijn nationaal karakter, met zijne historische herinneringen; — laat men ze vooroordeelen noemen, ook op die moet eene Regering letten; — het is, omdat, Gode zij dank! bij ons volk de overtuiging bestaat, dat er meer noodig is om een land gelukkig te maken, dan tijdelijke welvaart en uitwendigen voorspoed; — omdat — en het is een verblijvend teeken des tijds — zijn godsdienstig karakter zich weder meer en meer openbaart en het de uitdrukking daarvan niet terug vond in zijne instellingen en wetten, die vooral in de laatste jaren zijn daargesteld: — in één woord, omdat hoe langer hoe meer afkeer ontstaat is tegen die leerstellingen der zich noemende liberalen, wier in praktijk brenging juist wanneer zij ter goeder trouw (die wij bij vele hunner weten dat bestaat) een consequent geschiedt, tot een revolutionairen toestand moet leiden.“

Wij willen voor dit oogenblik deze beschouwing van onzen tegenwoordigen toestand en de aanwijzing in het algemeen van de oorzaak, waaruit hij is ontstaan, als onbetwistbaar waar en juist aannemen. Maar dan ligt de schuld daarvan hoofdzakelijk aan de grondwetsherziening van 1848, waaruit een nieuw kiesstelsel is voortgesproken, dat ons volksvertegenwoordigers schonk die „zoo gereed waren“ zulke ongodsdienstige en antinationale wetten aan te nemen of te helpen daarstellen en Ministers ondersteunden, „wier beginselen tot een revolutionairen toestand moesten leiden.“

En zoo wij tot de naaste oorzaken der grondwetsherziening opklimmen, ligt de schuld aan den Koning, die haar ontwierp; het Ministerie, dat haar verdedigde, de enkele en dubbele Kamers der Staten Generaal, die haar vaststelden, de Koningen, die haar bezwoeren, en nog vroeger terugkeerende tot de omstandigheden, die eene grondwetsherziening hebben voorbereid, komen wij tot het voorstel der leden van de Tweede Kamer, na den gunstigen uitslag der zoogenaamde vrijwillige geldleening van 127 millioen ingeleverd, maar tegen den zin van een groot deel der Natie verworpen: — van een groot deel der Natie, die eene grondwetsherziening, door mr. J. R. Thorbecke ontworpen verlangden; — van een deel der Natie, dat te Leijden zetelt. Immers, meer dan 150 burgers aldaar, behoorende tot den goeuden beschaafden rustigen burgerstand zowel

als bevoegden tot het stem en kiesregt, hebben de pogingen van de H.H. Thorbecke e. s. bij adressen aan de Tweede Kamer der Staten Generaal ondersteund, b. v. op volgende wijze:

„Aan de Tweede Kamer der Staten-Generaal!“

„De ondergeteekenden geven met verschuldigden eerbied te kennen.

„Dat zij innig overtuigd van de noodzakelijkheid veener onverwijde herziening der Grondwet, UEdel Mogenden verzoeken het daartoe gedane voorstel van de heeren Thorbecke, Luzac enz. in de ernstigste overweging te nemen, ten einde hieruit zoodanige verandering van de Grondwet ontsta als voldoen kan aan de billijke verwachtingen van Nederland.“ Taets van Amerongen, Lid van den Raad en Stedelijk kiezer. J. L. C. van den Berch van Heemstede, Lid van de Prov. Staten van Zuid Holland van den Raad en Stedelijk kiezer. J. A. de Fremery, lid van den Raad, mr. Snellen van Vollenhoven. N. C. de Gijzelaar, lid van den Raad, Ab. Blussé de Jonge, Stedelijk Kiezer. W. Fleming, Lector aan de Hoogeschool, J. E. Goudsmit, Advocaat P. van Hemeren, stedelijk kiezer, mr. H. Obreen, notaris, N. Sikkelsgroos, advocaat, J. J. Leijendecker, rentenier, G. Salomon, med. doctor W. C. Baert lid van het stedelijk kiesk. F. Dozy, med. doctor; Isaac de Lau, rentenier J. J. A. van Aardewegh, advocaat Mess, med. Dr. N. Olivier, advocaat. Dr. C. W. H. van Kaathoven, lid van het stedelijk kiezerscollegie, S. A. Meerburg, B. W. Wittewaall, P. J. de Fremery, J. A. Prijs, notaris; J. Kneppehout, mr. K. J. F. C. Kneppehout. A. Librecht Lezwin, lid van het stedelijk kiescollegie; C. L. Blume, Hoogleraar directeur van 'Rijks Herbarium. P. C. van Marle, D. L. van Marle, C. J. v. d. Aardwegh, G. H. IJsselsteijn, sted. kiezer J. C. Weeningh, J. Adriaans, med. doct. F. W. J. v. d. Aardwegh, H. Luhrmann, med. doct.

Bij de nadere ontwikkeling van den oorzaak van onzen tegenwoordigen toestand en een volgend betoog zal naar wij vertrouwen op deze historische herinnering „zooewel als op het karakter der petitionairen, en van de uit het Hoofddistrict Leijden sedert 1848 afgevaardigde volksvertegenwoordigers“ worden gelet, als die zouden moeten hebben medegewerkt tot een toestand die aanleiding geeft tot dergelijke fanfaronnades, als Het Dagblad van Leijden doet hooren.

„Men heeft (ik heb het in den loop der discussiën van meer dan ééne zijde gehoord) aan het vorige Gouvernement onverschilligheid, een laissez faire, verweten. Die onverschilligheid, Mijne Heeren, was een „biediging van de grondwettige vrijheid der kerkgenootschappen.“ (THORBECKE, Bijblad, 20 Aug.)

Men leest in de Evangelische Kerkbode:

„De kerkgenootschappen zullen zich voortaan organiseren naar goedvinden, voor zooverre zij bij magte „zijn de medewerking van den Staat te ontberen. Zij „behooven der Regering hunne organisatie slechts bekend te maken, opdat deze wete, wat zij te eerbiedigen en te beschermen hebbe. — Verlof van den Staat zal „alleen noodig zijn voor hetgeen wat de kerkgenootschappen niet zonder zijne medewerking ten uitvoer brengen „kunnen.“

Opmerkelijk zijn de volgende uitdrukkingen, in 1848 door de predikanten MOLENAAR te 's Gravenhage, BARGER, thans te Delftshaven en VAN TOORENBURGEN te Vlissingen uit naam van onderscheidene orthodoxe ambtgenooten gedaan:

„Eindelijk hebben wij nog één bezwaar: dat in het „nieuwe ontwerp de Kerk niet volledig van den Staat „vrijgemaakt is. De laatste biedt die vrijheid aan. De „eerste weigert haar te ontvangen, maar weigert tot „haar eigen nadeel.“

[Een woord van ernst en hefte van eenige hervormde leeraren, bij de herziening van de instellingen der Nederlandsche Hervormde Kerk. 1848.]

De Grondwet van 1848 wil de vrijheid der kerkgenootschappen. Zij is aan de Hervormde kerk aangeboden. Zij werd door haar geweigerd, tot haar eigen nadeel. De Hervormde kerk verhindert de vrijheid voor de andere kerkgenootschappen.

Zij kan niet blijven bestaan dan leunende op den Staat. Ds. MOLENAAR is niet met den Heer GROEN homogeen.

De Gemeentestem beoordeelt in n° 101 eene circulaire van den tegenwoordigen Minister van Binnenlandsche Zaken en zegt:

„De oplossing door den Minister gegeven strekt dus „niet tot wegruiming van een bijzonder bezwaar, in „deze of gene gemeente bestaande, maar is een vrij „algemeen werkend hulp- of huismiddel ad legem emendandam, in strijd, gelijk men het zelf heeft gelieven „te noemen, met den aard der zaak en den geest der „gemeentewet. Wij voor ons meenen, in het welbe- „grepen belang der gemeenten, onze stem tegen eene „dergelijke wets-interpretatie te moeten verheffen. Dien „geest van transactie, die redeneringen van conveni-

entie achten wij gevaarlijk en in de gevolgen kunnende leiden tot groote verwikkelingen. De waarheid kan slechts één zijn. De wet behoort steeds te zijn en te blijven onzer aller wapen en schild. Al hetgeen dus uit den aard der zaak en den geest der wet voortvloeit, behoort stiptelijk te worden gevolgd, zoo lang de wet bestaat. Is de wet gebrekkig, leidt ze tot „moeijelijkheid in de uitvoering tot stremming van de „geregelde dienst, — welnu, men erkenne zulks dan „rondborstig en de wetgevende magt is daar, om die „verbeteringen tot stand te brengen, welke de praktijk „als raadzaam en oorbaar heeft doen kennen.“

Wij beamen deze beoordeeling volkomen.

Wat ook daartegen lasterlijk wordt aangevoerd, het afgetreden ministerie was eerlijk en getrouw in de uitvoering, toepassing en handhaving van de wetten, vooral die na de grondwetsherziening zijn vastgesteld.

Met de aftreding van het ministerie THORBECKE, is eene nieuwe phase van wetsuitlegging en wetstoepassing aangenomen.

Bij het Departement van Binnenlandsche Zaken schijnt men er in den laatsten tijd op uit, de bepalingen der gemeentewet als dubbelzinnig voor te stellen, of als toelichting te behoeven.

Men schijnt daardoor voedsel te willen geven aan den blaam die van zekere zijde op de organieke wetten is geworpen.

Van daar het uitstel der beslissing omtrent eenige voordragten van gemeentebesturen tot heffing van plaatselijke belastingen, niettegenstaande van den, bij art. 291 der gemeentewet bepaalden termijn, tot herziening van het belastingstelsel met het einde dezes jaars reeds de helft zal zijn verstreken.

Van daar de herinnering aan de bij art. 255 der gemeentewet geopenden weg, om, ook al uit hoofde van bijzondere omstandigheden, van de regels der gemeentewet te mogen afwijken.

Gewis, de openbaarmaking der rigting van het nieuwe Ministerie, in het ministeriële programma aangewezen, heeft, welligt tegen de oorspronkelijke bedoelingen, voedsel gegeven aan de heillooze zucht, om minder naauwgezetheid te betoonen voor eene getrouwe naleving der wetten, die door een krachtig Ministerie werden gehandhaafd en op nieuw een weg geopend, die voor goed scheen gesloten te zijn: transactie van beginselen en willekeurige wetsuitlegging en wetstoepassing.

Met genoegen deelen wij onzen lezers het slot mede van de redevoering, door den heer VAN EYSINGA in de Tweede Kamer uitgesproken. De geest der liefde en der onpartijdigheid straalt er in door; en de waakkracht van het protestantisme wordt er, door een edeldenkend protestant, met getrouwheid en treffend in gehuldigd.

„Maar wanneer ik nu niet toegeef dat er noodzakelijkheid bestond, dan rijst eene andere vraag in mij op: is eene zoodanige wet, onverschillig hoe ook ingekleed, staatkundig en wenschelijk in het algemeen belang? En ook op die vraag, Mijne Heeren, meen ik ontkennend te moeten antwoorden, en de reden waarom ik in ontkennenden zin antwoord, ligt daarin dat de wet, in welken vorm ook ingekleed, geen van de partijen bevredigt en op den duur blijven zal eene herinnering aan en eene aanleiding tot onverdraagzaamheid en spanning.“

Een enkel oogenblik wensch ik bij deze punten stil te staan. Ik zeg, dat deze wet geene der partijen zal bevredigen, want ik vraag mij af: wat verlangde men? Men verlangde, — zij namelijk, die aan de Protestantsche zijde de spanning en de beweging leidden, — keering zoo mogelijk van de invoering der bisschoppelijke hiërarchie. En zoo men dit al niet kon keeren, dan het geven van een krachtig wapen in de hand van het Gouvernement. Daar tegenover stond eene andere partij, die eene wet, welke ook, met leede oogen aanzag, en tusschen die beide partijen lag het midden: eene gematigde en weldenkende sokaal in den lande, die wenschte, dat men zelfs iedere herinnering aan deze zaak zoo mogelijk mogt vernietigen. Geen van deze drie partijen zal zich door deze wet bevredigd gevoelen. Zij, die in de hand van het Gouvernement een krachtig wapen wilden geven, ontvangen het niet door deze wet. De andere partij, die geene wet, welke dan ook, wilde; zal nu hebben eene wet, die zij rekenen zal dat tegen haar belang, in het belang van andere is, en eindelijk zij die wenschen, dat men zelfs de herinnering aan deze omstandigheden wegneme, zij zullen eene wet zien, waarvan de considerans, ten allen tijde, die omstandigheden in het geheugen zal terugroepen.

„Ik wenschte nog een oogenblik bij dit punt stil te staan, want het is vooral dit wat ik ducht, dat namelijk deze wet steeds eene partijwet is. Mijne Heeren; ik weet heb, men ze mij tegenwerpen: „de wet is van algemeen strekking, ze „betreft zowel de Protestantsche kerkgenootschappen als Katho- „lijken.“ Ik kan die bewering niet geheel ontzenuwen; maar ik let op datgeene, wat aanleiding gaf tot deze wet, en ik moe haar dan toch eene gelegenheidswet noemen; ik let op den toestand waarin deze wet zich nog op dit oogenblik bevindt; op den strijd van adressen voor en van adressen tegen de wet, die ik zie tusschen, midden in dien strijd deze Kamer als scheidsregter. Dat is niet het terrein dezer Kamer; door zich daar te begeven, matigt zij zich een oordeel aan over godsdienstschillen, zij verliest het karakter van onzijdigheid, zij doet sprak tusschen partijen, — en deze wet is inderdaad niet anders dan eene partijwet.“

„Ik heb alzo aangetoond, Mijne Heeren, dat in mijne oordeeling deze wet niet wenschelijk en niet noodzakelijk is; ik heb haar beschouwd in het algemeen; ik heb haar beschouwd als Protestant, maar als staatsburger en als vertegenwoordiger van de geheele Nederlandsche natie — en thans kan ik u verzekeren

punt, waarin ik verschil met den geachten redenaar die het laatste het woord voerde, hij wilde eene krachtiger wet, ik wil geene wet — en zelfs dan Mijne Heeren, wanneer ik als Protestant een oordeel over deze wet had te vellen, zou dat oordeel geen ander wezen. Ik vind in de grondwet waarborgen voor de vrijheid van Godsdienst voor de vrijheid van geweten, en die waarborgen, Mijne Heeren, stel ik op den hoogsten prijs, maar tevens acht ik ze voor den Protestant en voor iedereen burger in den Staat genoegzaam. Hij die meerdere, die andere waarborgen verlangt, verraad een twijfel, die de mijne niet is, de kracht van het Protestantisme is de waarheid, en de waarheid vrees geen banden. Ik eindig, Mijne Heeren met deze spreuk: *viget, vigebit et victa veniet veritas.*

Nederlanderachtigheden.

De *Nederlander* van den 8 September zegt, dat hij alleen van intrekking der wet gewaagd had om te doen uitkomen hoe weinig waarde door ons aan de wet als wet gehecht wordt.

Maar waarom stemden de heeren dezerzijds er dan toch voor?

Als wet heeft zij geen waarde, maar als wet stelt zij toch te leu, geeft zij verbittering, wekt zij bezorgdheid.

Wat practische mannen!

Zou laterdaad dat eigenaardige loyaleit zijn van de anti-revolutionnaire politiek?

De *Nederlander* behelst in No. 980 het volgende: De Noord-Nederlander schijnt te beamen hetgeen de Echa Universel schrijft:

Tegen de volgelingen der Groninger school en de aanhangers van Professor Scholten, hem de wet, en wat bepaaldelijk haar eerste artikel, een magtig wapen zijn, wanneer de anti-revolutionnaire partij de teugels van het bewind in handen zal nemen, of eenig overwigt op de behandeling der openbare aangelegenheden zal uitoefenen.

Wij zullen gaarne de ontwikkeling van dit denkbeeld omtrent art. 1 te gemoet zien.

Wij hebben geen den minsten twijfel gekoesterd omtrent de gegrondheid van hetgeen de Echa Universel schrijft. Immers men wij redeneren op anti-revolutionnairen trap.

De bepalingen betrekende de inrigting en het bestuur van een kerkgenootschap, worden aan de Regering medegedeeld.

Het kenmerkend onderscheid tusschen de Protestantsche kerkgenootschappen bestaat niet in de inrigting van hun kerkbestuur, maar in leer of belijdenis.

Het beroepen en toelaten van leeraars, die door den Staat bezoldigd worden, vordert de medewerking van het Staatsgezag.

Het verleen der Koninklijke approbatie blijft eene vereischte.

De Koninklijke approbatie is, volgens Prof. Royaards, de laatste slagboom tot wering van onwaardige predikanten.

De kerkraad te 's Hage beroept een Groninger of een Schollian.

Mr. Houtd. protesteerde tegen dat beroep, omdat de kerk het Arianisme, het Socianisme, of het Pelagianisme als ongeroformeerd heeft veroordeeld.

De Koninklijke approbatie, of liever de medewerking van den Staat, wordt geweigerd.

De Staat beschermt het kerkgenootschap tegen ongehoor, zoowel als tegen bijgeloof.

Is de *Nederlander* voldaan?

De *Nederlander* geeft een merkwaardig manifest:

Maar wanneer dezelfde bladen het willen doen voorkomen als vermeerdering van invloed bij de Natie enkel een gevolg der omstandigheden van het oogenblik zou geweest zijn, dan komen ook tegen die voorstelling op.

trekken der Volkshistorie dagelijks meer weerklank en steun vindt bij het Volk; door velen, meer dan te voren, erkend wordt, de verderfelijke der onvrijzinnige rigting, het gevaarlijke van den ultramontaansehen invloed, en de onmisbaarheid van het Christelijke historisch element, als grondslag eener vaderlandsche en met naleving en ontwikkeling der Grondwet alleen vereenigbare politiek.

De *Nederlander* heeft gelijk: de uitbreiding van het Groenianisme is niet alleen een gevolg der omstandigheden van het oogenblik.

Het is een bedroevend feit, maar 't is niet anders. Het Groenianisme wint veld, en regeert reeds de Regering, om over eenigen tijd zelf aan het bestuur te komen.

Wij willen dan ook volstrekt niet tegenspreken:

a. dat het Ministerie Thorbecke openlijk en op het felst bestreden is door den Heer Groen, die, dadelijk na het optreden van dat Ministerie zeide: „Ik geloof dat wij dit Ministerie moeten ondersteunen zooveel en zoolang mogelijk;“

b. dat het standje tegen de *Armenwet* is van groenen oorsprong, en vele kerkeraden en predikanten daarbij de onnoozele werktuigen zijn geweest van eene strekking daar zij eigenlijk vijandig aan waren;

c. dat de groene rigting in de hand werkt die practische mannen, die volstrekt geen burgerlui kunnen vellen, en die, volstrekt niet om evangelische of historische beginselen zich bekreunen, maar wel om, als van ouds, gezag en heerschappij te hebben, met het voorrecht om met weinig werk geld te trekken uit grotere en kleinere schatkisten, waar het door de burgerlui met veel werk in gebragt is;

d. dat de natie dagelijks minder helder begrip van de volkshistorie krijgt, nadat de Bilderdyksche school ze reconstrueert en ze naar een anti-revolutionair stelsel verwingt en vermindert; — maar dan ook tevens rijper wordt voor de staatskerk, dat het einddoel is der nobele groenerij;

e. dat door velen, meer nog dan te voren, erkend wordt de verderfelijke der onvrijzinnige rigting, het gevaarlijke van dien oud-dordrechtiaanschen invloed, en de onmisbaarheid van goed, verlicht, niet onderwetsch, geen vooroordeelen instampend, geen volkszwakheden en volksverkeerdheden vlijend en bevoorredend onderwijs, als grondslag eener Nederlandsche natie, die trotsch is op den roem van het voorgeslacht, maar huane dwalingen niet voorziet, en begrijpt dat de vorige eeuwen niet kunnen voldoen aan volgende.

Buitenland.

FRANKRIJK.

De verkiezingen voor het wetgevend ligchaam vallen meestal in een geest ten voordeele van de regering uit. Het blijkt echter dat er veel laauwheid bij de verkiezingen plaats heeft. Te Orleans hebben van 9,060 kiezers bij de 8000 aan de verkiezing geen deel genomen.

BELGIE.

De feesten te Luik zijn besloten met een toast van den burgemeester aan den Koning, waarop de hertog van Brabant met veel hartelijkheid geantwoord heeft. De ontvangst te Luik had hem het bewijs opgeleverd, hoe zeer die provincie aan de instellingen des lands en het stamhuis zijner keuze gehecht was.

De geruchten wegens een bezoek der Koningin Victoria, zijn geheel ongegrond.

Uit Odessa heeft men hier nadere berigten, volgens welke de oogst zeer overvloedig was, doch men had steeds gebrek aan schepen, om die oogst te vervoeren.

LUXEMBURG.

De bevolking van het groot-hertogdom heeft met levendige deelneming de tijding bekomen, dat de tegenwoordige ministers van den Koning-groothertog hun ontslag hebben gekregen. Men verzekert, dat de heer Wurth-Paquet, die in 1848 den heer Blokhausen tijdelijk te 's Hage vervangen heeft, met de zamenstelling van een nieuw ministerie is belast. Sommigen spraken er van dat de heer Tornaco, een der minst populaire staatslieden in het groot-hertogdom, in het bestuur zou komen; doch dit wordt nog betwijfeld.

Volgens het officieel blad van het groot-hertogdom zou de heer Willmar en zijne ambtgenooten zijn afgetreden op grond van de moeilijkheden, waarin zij met de buitenlandsche mogendheden verwickeld waren. Uit Berlijn en 's Hage moet men zich over de onachtzame wijze van handelen deswege beklaagd hebben en zouden de bestuurders daarop hun ontslag gevraagd

hebben, ofschoon in het bezit van deze groote meerderheid in de Kamer en van het vertrouwen hunne medeburgers.

Onder de mannen, die als bestuurders in aanmerking schijnen te komen behooren de heeren Pescatore, Simons, enz.

PRUISSEN.

Het Staatsblad van den 8 September, behelst dat, na overleg met de Tolverbond-Staten, het invoerrecht op de granen van den 15 September tot het einde des jaars in de Staten wordt opgeheven.

OOSTENRIJK.

De heer Foote, zaakgelastigde van N. Amerika hier te lande, zal niet herwaarts terugkeeren, zooals men verwacht had. Hij zal denkelijk wegens de zaak van den Hongaar Costa door zijne regering zijn teruggehouden, naar Oostenrijk te komen.

RUSLAND.

Men heeft berigten uit St. Petersburg, volgens welke de Circassiërs in de eerste week van Augustus, beproefd hadden zich van eenige sorten meester te maken, doch zij waren met zwaar verlies teruggeslagen.

ITALIE.

De tijdingen van het Italiaansche schiereiland blijven zeer treurig luiden. In Napels was men geheel onder den indruk van de veroordeelingen in de zaak van het staatkundig regtsgebed, dat aldaar gevoerd is, en waarbij weder verscheiden personen ter dood zijn veroordeeld.

In den kerkelijken staat hebben gedurig onlusten; ter zake van de duurte der levensmiddelen plaats. Verdachte personen zijn weder aangewezen; de aanvallen tegen overheidspersonen en de maatregelen daartegen verspreiden allerwege ongerustheid.

TURKIJE.

De speculatoers te Parijs dragen de Oostersche zaak als weder geheel in het onzekere voor. In genoemde stad, zoowel als te Londen, houdt de daling ter beurze dan ook aan.

Men verhaalt, dat de keizer van Rusland eerst naar Engeland een officieus bericht wegens zijne weinige geneigdheid tot aanneming van de voorstellen van Turkije gedaan had, dat dienvolgens al de Engelsche ministers te Londen zijn bijeengeroepen, en dat zij besloten hebben bij den keizer aan te houden alene hun gedachten te veranderen. Maar mogt dat het geval niet zijn, dan schijnt het in de bedoelingen althans van Engeland te leggen de Porte op te geven. Over Frankrijks houding is men het oneens; doch het zou denkelijk de staatkunde van Engeland volgen. Men spreekt zelfs reeds van de terugroeping der vloeten uit de Tarkische wateren.

De Britsche gezant, lord Stratford de Redcliffe, zou zijn terugroeping uit Konstantinopel gevraagd hebben.

De *Times* deelt thans ook het memorandum mede, dat Radschid Pacha aan de vertegenwoordigers der groote mogendheden heeft gezonden. De geest daarvan is zeker krachtiger dan de voorloopige berigten gemeld hadden; de Porte staat op afdoende waarborgen tot ontzuining van haar grondgebied en tegen den terugkeer van eene crisis, als welke nog niet geheel geweken is. Het stuk is met bekwaamheid gesteld, doch ongelukkig, merkt een blad op, geldt het hier de sake van de kikvorsch.

NOORD-AMERIKA.

Het ministerie van marine heeft berigten van den bevelhebber van de expeditie voor Japan bekomen, en wel uit Shanghai, van den 18 Mei. Zijne berigten over de expeditie luiden zigtig. Hij was voornemens zeer spoedig naar Japan te zellen, doch een schip ter beschikking van den Amerikaanschen Commissaris in de Chinesche wateren achter te laten. Men wil uit Japan tijdingen hebben, volgens welke men aldaar de expeditie vriendschappelijk zou ontvangen, doch de vestingwerken versterkte. Commodore Perrij zal eerst door tusschenkomst van Nederlandsche beambten handelen.

CHINA.

Brieven van 22 Julij melden, dat de opstandelingen na zich eenigen tijd in de provincie Kiang-Nan te hebben opgehouden, hunnen togt naar het Oostenlands voortzetten. Men verzekerde, dat de Koninklijke regering er op bedacht was, schikkingen te treffen. De vreemde consuls enz. hadden elkander verzameld, om een gezamenlijken kruistog te bevelen, om van den buitenlandschen koophandel te worden bevrijd. De Engelschen en Amerikanen hadden reeds een schepsmsigt bijeen, welke die van alle andere mogendheden in deze wateren overtrof.

Binnenland.

Staten-Generaal.

Vereenigde zitting der beide Kamers.

ZITTING VAN ZATURDAG, 10 SEPTEMBER.

Sluiting der buitengewone zitting.

Er zijn, met den Voorzitter Mr. A. J. PHILIPSE, 6 leden tegenwoordig, waarvan 5 uitmaken de Commissie tot in- en uitgeleide des Ministers van Binnenlandsche Zaken, zijnde de heeren: DE BRAUW, VAN LITH DE JEUDE, VILLERS DE PIRE, VAN FRANCK en STOLTE.

De Minister, ter Vergadering binnengeleid, plaatst zich voor den Troon en houdt de navolgende sluitingsrede:

Mijne Heeren!

Ik heb van den Koning den last ontvangen mij in uw midden te begeven en deze vergadering der Staten-Generaal te sluiten. Gewigtig boven vele andere was de zitting die thans is geëindigd; zij zal eene belangrijke bladzijde in de geschiedenis van het Vaderland beslaan.

Bij de moeilijke omstandigheden waarin dat Vaderland verkeerde, hebt gij, Mijne Heeren! de Regering ondersteund in hare pogingen om rust en orde bestendigen.

De Koning heeft met vertrouwen Uwe medewerking ingeroepen en dat vertrouwen is niet te leur gesteld.

Met al den ernst, welke het gewigt der zaak vorderde, maar tevens met de gematigdheid en kalmte die verwacht mogten worden van de vertegenwoordigers des Nederlandschen volks, hebt gij de voorstellen der Regering onderzocht en beoordeeld.

De vruchten van dat gemeen overleg zullen niet achterwege blijven en de wet in deze zitting het laatste tot stand gekomen, in hare ware beteekenis opgevat en in milden zin ten uitvoer gelegd, zal, gelijk wij vertrouwen, strekken tot bevordering der eensegezindheid in den staat, zonder welke geene betere toekomst, geen volks-welvaart voor Nederland is te wachten.

In naam des Konings verklaar ik deze vergadering der Staten-Generaal te zijn gesloten.

's Gravenhage, 10 September.

Bij Koninklijk besluit van 23 April jl. is bewilliging verleend in de voortzetting der naamloze vennootschap, de Eusebedesche katoenspinnerij, voor den tijd van twintig jaren en acht en vijftig dagen, aanvangende den vierden November eerstkomende en eindigende den dertigsten December 1873.

Z. M. heeft benoemd tot opzigt van het Koninklijk Penningkabinet, te rekenen van 1 Julij jl., J. F. G. Meijer.

Heden middag ten twee ure is de buitengewone vergadering der Staten-Generaal in naam des konings, door Z. Ex. den minister van Binnenlandsche Zaken, in eene vereenigde zitting der beide kamers, gesloten.

Men weet dat het gewone zittingjaar van 1853-1854, ingevolge het grondwettelijk voorschrift op maandag, den 19 dezer, zal worden geopend.

Men schrijft ons uit Winschoten:

Het eerste offer van de „April-beweging“ is gevallen. De jongeling, die te Veendam gewond werd naar aanleiding van een twist over Protestant en Catholijk, is dezer dagen aan de gevolgen dier wonde overleden.

Z. M. heeft den Generaal Majoor Duijcker, bevelhebber van het kamp te Zeijst, benoemd tot ridder-groot-kruis met de ster der orde van de Eikenkroon. Ook zonde Z. M. naar men verzekert, aan de oudste onderofficieren van elk batt., dat zich in het kamp bevindt; een gouden cylinder horologie tot aandenken hebben geschonken.

Naar men verneemt zal het batt. Grenadiers en Jagers zich van het kamp, naar Utrecht begeven, ten einde gedurende het verblijf van Z. M. aldaar, tegenwoordig te zijn.

Heden morgen is het gevolg van H. M. de Koningin-moeder uit de residentie naar Soesdijk vertrokken.

Heden heeft de eerste buitengewone paardenmarkt, op de lange beestenmarkt alhier plaats gehad. Dat feest werd door schoon weder begunstigd. Het heeft de verwachting overtroffen. Er waren vele en schoone paarden op de markt aangebragt. Reeds vroeg in den morgen, was er veel handel. De gekozen plaats scheen aan bevoegde beoordeelaars zeer voldoende te zijn; terwijl de uitgeloopte prijzen toegekend zijn als volgt: I De prijs van f 50, voor het schoonste getal paarden, beneden de zeven jaren, aan den heer P. H. van Heerd, alhier, die 13 stuks ter markt heeft aangebragt; II De prijs van f 25, voor het fraaiste chaispaard, beneden de zeven jaren, aan den heer J. van der Mark te Schiphude, voor zijne bruine merrie; en III de prijs van f 50, uitgelooft door de afdeeling 's Gravenhage der Hollandsche Maatschappij van Landbouw, voor hem, die het schoonste span inlandsche merriepaarden ten verkoop ter markt brengt, aan den heer Lamaison,

burgemeester van Heenvliet. Groot was de menigte, die zich op de paardenmarkt vereenigde en die de uitdeling der prijzen bijwoonde. Dit geschiedde door den heer burgemeester, in tegenwoordigheid van heeren Wet-houders. Men mag dit feest als goed geslaagd aanmerken.

De begroting der ontvangsten voor de gemeente 's Gravenhage voor 1854, bedraagt f 778,337.11 en die der uitgaven f 774,852.47; zoodat er een waarschijnlijk batig saldo zal bestaan van f 367.764.

Ten slotte der Memorie tot toelichting wordt gezegd, dat, wanneer men in aanmerking neemt, dat de begroting dit jaar is bezwaard met een uitgaaf van f 25,000, voor den schouwburg, men de uitkomst niet ongunstig mag noemen, vermits voor die belangrijke vermeerdering van kosten der gemeente tot nog toe geene belasting is behoeven voorgedragen te worden, terwijl echter vele der ontvangsten minder zijn uitgetrokken dan in het vorig jaar, en de onderhoudskosten van de gezamenlijke openbare werken f 10,201 meer bedragen dan in 1853.

Op den 5den dezer is H. M. de Koningin met HD. Zoon in den besten welstand te Friedrichshafen aangekomen.

H. M. de Koningin-weduwe is op den 5den van Warschau komende, te Breslau gearriveerd en aan het Zettlitz hotel afgestapt.

De Staatsraad Commissaris des Konings heeft ontvangen eene missive van den minister van binnen. zaken, houdende kennisgeving, dat aan Z. M. is aangeboden het algemeen verslag nopens den afloop der ligting voor de nationale militie van 1852, en dat het Z. M. heeft behaagd den minister te magtigen om aan de autoriteiten, die zich van hunne taak in deze loffelijk hebben gekweten, deswege 's Konings tevredenheid te betuigen.

Men schrijft ons uit Leijden: De kiesvereeniging: *Vaderland en Oranje* heeft tot kandidaat voor het lidmaatschap van den Gemeenteraad verkozen: de Heer W. L. de Sturler, gepensioneerd Majoor der genie bij het Indische leger, bij meerderheid van stemmen tegenover Mr. K. J. F. C. Kneppehout, grondeigenaar alhier.

De kiesvereeniging: *Grondwet en Koning* heeft tot kandidaat voorgesteld: de Heer G. H. IJsselsteijn, onlangs afgetreden lid van den Gemeenteraad.

Vele kiezers, tot geene dezer twee kiesvereenigingen behorende, zullen hunne stem uitbrengen op een der volgende Heeren, B. W. Wttewaall, wijnhandelaar alhier, Mr. Paul du Rien Jr.; vice-president der Kamer van koophandel en fabrieken en Mr. H. Obreen, notaris alhier.

Op deze wijze kan de op handen zijnde keuze uit een zestal kandidaten wel eene herstemming noodzakelijk maken, maar tevens tot eene goede uitkomst leiden, zoo maar niet door gediensige boden daarop ongunstig wordt gewerkt. De Leijdsche kiezers kunnen nu een zelfstandig oordeel vellen over de gestelde kandidaten, die behalve den Heer de Seurler — een volbloed autocraat en daarbij reactionnair — elk afzonderlijk aanbeveling verdienen.

Men gaat te Delfshaven ijverig voort met het daarstellen van nieuwe koorwijn-branderijen, zoodat er op dit oogenblik niet minder dan zeven in aanbouw zijn; de welvaart van dit stadje neemt zeer toe, daar er eene sedert jaren niet gekende bedrijvigheid heerscht.

De Gemeenteraad te Willemstad, heeft op den 7den in eene buitengewone vergadering besloten, dat de gewone jaarljkse kennis niet plaats zal hebben, uit hoofde van de omstandigheden des tijds.

Vrijdag was te Emmen eene vergadering van burgemeesters en eene commissie uit den raad der gemeente Coevorden, ten einde te beradslagen over het aanleggen van een straatweg van Gieten, over Gasselte, Borger, Odoorn, Emmen, Sleen, Dalen en Coevorden, in verbinding met Hanover en de provincie Overijssel. Eerstgenoemde gemeente is door een grindweg met Assen verbonden. Er is besloten, dit plan zoo spoedig mogelijk door een ingenieur te doen opnemen en begrooten en een en ander aan Ged. Staten op te zenden.

Volgens particuliere berigten uit Konstantinopel, verneemt men van 22 Aug., dat op den morgen van dien dag, aan boord van het aldaar liggend stoomschip *Soembing*, een ernstig ongeluk is voorgevallen. Bij het opwinden namelijk van het anker, had men de spil niet kunnen houden, en waren ten gevolge daarvan, twee mannen van de equipage gedood en zeven anderen zwaar gewond. Dit ongeluk had groote verslagenheid aan boord veroorzaakt. Tegen het einde van dit jaar meende men naar het vaderland te kunnen terugkeeren.

Correspondentie.

Wij hebben de mededeeling van W. X. F., om eene latere nota van den Pauselijken Stoel, ontvangen komt ons belangrijk voor; maar wij wenschen, alvorens haar te plaatsen, eenigen meerderen waarborg voór echtheid te ontvangen.

Advertentiën.

Bij JOH. NOMAN en ZOON, te Zalt-Bommel is op heden van de pers gekomen en alom te verkrijgen

VERSLAG DER DEBATTEN

IN HET

Engelsch Parlement

OVER DE REGERINGS-VOORSTELLEN, TER WIJZIGING VAN HET BRITSCHE-INDISCHE CHARTER, gr. 8°. f 3.00 (95)

Laatste Berigten.

De Luitenant-Generaal, Chef van het Militaire Hof des Konings, maakt bekend, dat Zijne Majesteit Woensdag den 14den September aanstaande, des middags ten twaalf ure, in het Raadhuis te Utrecht Audientie zal verleenen, aan Generaals, Hoofd-officieren Officieren en verdere Militairen.

Degenen, die verlangen tot deze audientie te worden toegelaten, worden uitgenoodigd, zich in te schrijven op eene der lijsten, welke daartoe aan gezegd gebouw gereed zullen liggen, van heden af tot en met den 13den September, des namiddags ten vier ure, op welken tijd die lijsten zullen worden gesloten. 's Gravenhage, den 11den September 1853.

De Luitenant-Generaal voornoemd, Jhr. KLERCK.

De Opper-Kamerheer maakt bekend, dat Zijne Majesteit de Koning op Woensdag den 14 September aanstaande, des namiddags ten half één ure, in het Raadhuis te Utrecht, audientie zal verleenen, aan civiele Autoriteiten, Commissien en Particulieren.

Degenen, die verlangen tot deze audientie te worden toegelaten, worden uitgenoodigd, zich in te schrijven op eene der lijsten, welke daartoe aan gezegd gebouw gereed zullen liggen, van heden af, tot en met den 13 Sept., des namiddags ten 4 ure, op welken tijd de lijsten zullen worden gesloten.

VAN AYLVA VAN PALLANDE.

Prijs-Courant der Effecten.

AMSTERDAM, 10 September 1853.

Nederland. Pct.		Rusland.	
Ned. W. Schuld.	2 1/2 63	Hops 1798/1816	5 108 1/2
Dito Certificat.	3 76 1/2	Dito 1828/1829	5
Dito dito	4 95 1/2	Cert. 1831/1838	5 1/2
O. I. Leening.	4 94 1/2	Dito Dito	4 1/2
Amort. Syndic.	3 1/2	Dito Hops	4
Hand.-Maats.	4 1/2	Dito Bont	4
Belgie.		Dito de Ser.	4
Certificaten	2 1/2	Inscr. Assig.	6
D ^e Rothschild.	2 1/2	Certific. dito	6
Frankrijk.		Polen.	
Obligatien	3	Obligatien	4
Spanje.		Oostenrijk.	
Nieuwe	1 22 1/2 %	Metalliek	5 81 1/2 % 2 1/2 %
Dito Batenf.	3	Dito bet. Amst.	5 95
D ^e Binnel. m.	3 42 1/2 % 1/2	Dito letter B.	5 95
Bew. Sp. Com.	6 1/2	Dito 1847	2 1/2 42 1/2 %
Amort. Schuld.		Dito 1851/1852	2 1/2 42 1/2 %
Portugal.			
Londen nieuwe	3 40 1/2 %		
Dito uitgest.	4		

Denem. bij Hambro 5 pct. 10 1/2; Mex., te Lond. 3 pct. 25 1/2; dito Onb. 24 1/2; 25 1/2; Gren., te Lond. 3 1/2; Venez. 3 1/2 pct. 36 1/2.

De markt leverde heden over het algemeen weinig belangrijks op. Binnel. fondsen sluiten iets minder en vreemde voorten iets vaster.

FRANKFORT, Vrijdag, 9 Sept. 5 pct. Metal. 85 1/2 Loten fl. 250 126; Bank-actien 1510; 3 pct. Spanje 12 1/2 1 pct. dito 22 1/2; Wissel op Weenen 108 1/2.

De stemming was algemeen meer geanimeerd. LONDEN, Vrijdag 9 September. Consols op tijd 96 1/2 Mexico N. 3 pct. 25 1/2; Peru N. 4 1/2 pct. 81; Gren. Uitg. 9 1/2 Spanje 1 pct. 22 1/2; dito Certific. 6 1/2; Russen 5 pct. 101 1/2 Sardinie 5 pct. 96 1/2; wiss. Londen 11.77 1/2.

PARIS, Vrijdag 9 September. Fr. 4 1/2 pct. op t. 101.60 dito 3 pct. op t. 78.25; Spanje binn. 3 pct. 42 1/2; dito 1 pct. 22 1/2; Russen 4 1/2 pct. 99; N. Metall. 97; Piemont 97.25.

WEENEN, Vrijdag 9 September. Metal. 1852 5 pct. 9 1/2 dito lett. B. 108 1/2 Bankactien 1383; Lomb. 5 pct. 98 1/2; van fl. 250 138; wiss. Londen 10.41; Parijs 129 1/2; Zilver

Bij JOH. NOMAN EN ZOON, te 's Gravenhage.